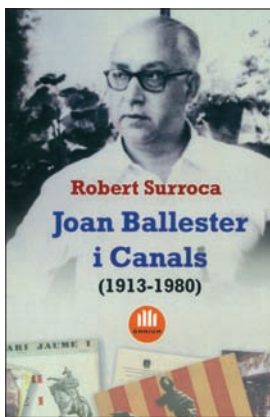

Joan Ballester

Robert Surroca i Tallaferró, *Joan Ballester i Canals (1913-1980)*. Al servei dels Països Catalans, Òmnium Cultural, Barcelona 2007.

Encertadament –i coincidint pràcticament amb un acte d’homenatge al gran activista cívic i alhora amb la dissolució de l’associació Amics de Joan Ballester i Canals–, l’entitat Òmnium Cultural ha publicat, en edició no venal, aquesta biografia i glossa de la figura de l’esmentat patriota.

Precedit d’una introducció de l’autor i de quatre pròlegs –d’Ermengol Passola, ànima de l’associació citada; d’Eliseu Climent, del País Valencià; d’Aina Moll, de les Illes, i d’Albert Manent, del Principat–, el llibre desenvolupa la biografia de Joan Ballester, barceloní que ja començà les seves activitats patriòtiques abans de la guerra civil, que fou ferit durant aquesta i que, en la postguerra, fundà una agència de publicitat, esdevinguda després llibreria especialitzada en llibre català, també editorial i, sobretot, niu on es covaven activitats de re-

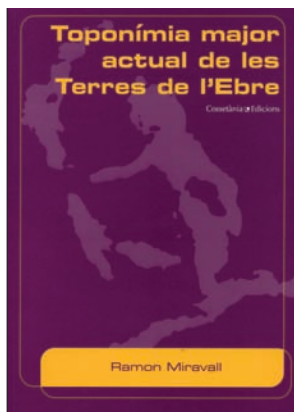
sistència cívica i cultural. Ballester destacà especialment com a propagador de la idea de Països Catalans i, en aquest sentit, col·laborà molt en la difusió del *Diccionari català-valencià-balear* d’Alcover-Moll. Naturalment, la biografia, il·lustrada amb algunes fotografies, detalla totes aquestes activitats, que tenen sovint l’interès d’una novel·la d’aventures. El nom de la llibreria, situada al barceloní carrer del Consell de Cent, entre Enric Granados i Aribau, era Públia, i hom, a més de llibres (clandestins, si calia), discos i joguines, hi trobava consell i acolliment, tant per part del mateix Joan Ballester com de la seva esposa (Teresa Bayà) i fills (Elisenda, Ricard, Jofre...). L’editorial s’anomenava Edicions d’Aportació Catalana i, a més d’opuscles de conscienciació nacional, edità un famós mapa dels Països Catalans.

Cap al final, la biografia es converteix en una descripció de l’ideari del biografat, citant diversos fragments d’escrius seus, sempre fermes en les conviccions fonamentals i lúcids en l’apreciació de les circumstàncies de cada moment.

Hem dit que és un encert la publicació d’aquesta biografia, perquè realment cal deixar constància de l’existència d’en Joan Ballester, «un home que va contribuir a la defensa de la catalanitat i va impulsar la unitat dels Països Catalans durant el segle xx», com diu el text de la contraportada. Els qui el vam conèixer i tractar, ens en beneficiàrem en molts aspectes. Els qui no tingueren aquesta avinentesa, sàpiguen que va existir, entre 1913 i 1980, un gran patriota. Uns i altres, recordem-lo i honorem-lo, que prou s’ho mereix. ♦

JOSEP RUAIX I VINYET

Toponímia major

Ramon Miravall, *Toponímia major actual de les Terres de l’Ebre*, Cossetània, Valls 2007. Albert Turull, *La toponímia de les comarques de ponent...*, Institut d’Estudis Catalans, Barcelona 2007.

els topònims de les comarques ebrenques (Ribera d’Ebre, Terra Alta, Montsià i Baix Ebre). Miravall ja ha fet altres treballs sobre toponímia d’aquesta regió; a tall d’exemple, amb Josep M. Brull va publicar, l’any 1981, un recull de la toponímia del port de Tortosa. Per tant, és una persona que ha anat aplegant durant anys informació sobre aquesta disciplina a l’entorn de les comarques ebrenques.

Tot i que el títol parla de toponímia major –noms de municipis, nuclis urbans petits, cims, etc.–, hi trobem força toponímia mitjana, com partides (*les Clapis-ses, les Ginebrars, les Pletes, les Serres, Tres Fonts*), platges i cales (*la Platjola, cala Forn, Sòl-de-riu* –desembocadura del riu Sénia–), barrancs, fonts, basses, coves, casetes, masos, etc. Cal dir que, si dos o més indrets reben la mateixa denominació, apareixen en un únic article, encara que l’un es trobi a la Terra Alta i l’altre al Delta. És una solució tècnica aparentment poc ortodoxa, però al capdavant bastant usual en el ram (vegeu *l’Onomasticon Cataloniae* de Joan Coromines); a més, la tipografia ajuda a interpretar bé la informació consignada.

El recull no qüestiona les formes oficials dels topònims; però l’autor no s’està de consignar formes alternatives proposades o reivindicades per estudiosos diversos, divergents de les oficials. Així, entra *Alcanar* però també *el Canar*. O, tot i entrar *Horta de Sant Joan*, el remet a *Orta*; en l’article fa una descripció dels orígens i l’evolució d’aquest topònim que justifiquen la grafia *Orta*. En parlar del *Port* (el que els llibres anomenen fictíciament *Ports de Tortosa* o *Ports de Tortosa-Beseit*) dóna dades semblants.

Dins el mateix any va sortir el treball d’Albert Turull *La toponímia de les comarques de ponent. Un assaig d’interpretació tipològica*, que reporta els topònims de les comarques ponentines (Segrià, Garrigues, Pla d’Urgell, Urgell, Segarra, Noguera). L’autor és professor de la Universitat de Lleida i expert en toponímia. Aquest treball és la seva tesi de doctorat (l’any 1991 va publicar la tesi de llicenciatura, *Els topònims de la Segarra*). El llibre, de fet, n’és una part; per això s’acompanya d’un disc compacte que permet la consulta íntegra de totes les dades de l’estudi.

El treball de Turull va ser publicat per l’Institut d’Estudis Catalans, dins la col·lecció «Treballs de l’Oficina d’Onomàstica». En aquesta col·lecció s’havien publicat altres obres, però d’abast més local –Siurana de Prades, al Priorat (a càrrec de Ramon Amigó, 1995); Lluçmajor, a Mallorca (a càrrec de Cosme Aguiló, 1996); Reiners, al Vallespir (a càrrec de Montserrat Cailà i Jean-Paul Escudero, 2005)–. Turull ha fet un estudi més ambiciós, amb l’afegit que, a més de les recerques etimològiques –qüestió indefugible en toponímia–, estableix una caracterització morfològica dels topònims recollits. Tot plegat va fer que l’any 2002 el treball rebés el premi Joan Coromines de Lexicografia i Onomàstica, de l’Institut d’Estudis Catalans. Cal dir, finalment, que l’obra fou prologada per Joan Veny, professor de la Universitat de Barcelona i membre de l’Institut d’Estudis Catalans, i que Ramon Sistac, professor de la Universitat de Lleida i també membre de l’Institut d’Estudis Catalans, participà en l’edició del llibre. ♦

XAVIER RULL